СТАНОВИЩЕ

от д-р Йорданка Петрова Стефанова

доцент в Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“, Химически факултет,

катедра Обща и неорганична химия с методика на обучението по химия

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „**доктор**“

по: област на висше образование 1. Педагогически науки,

професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по …

докторска програма Методика на обучението по химия

Автор: Мартина Георгиева Евгениева

Тема: Влияние на самостоятелните учебни дейности върху мотивацията и нагласите за учене по химия в средното училище

Научен ръководител: доц. д-р Милена Кирова Иванова - СУ „Св. Климент Охридски“

1. Общо представяне на процедурата и на докторанта

Материалите, представени от докторант Мартина Георгиева Евгениева са в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Република България. Комплектът документи включва:

– автобиография - европейски формат;

– дисертационен труд;

– автореферат;

– декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;

– протокол за проверка на оригиналността на дисертационния труд;

– справка за изпълнение на минималните национални изисквания към научната дейност на докторанта;

– копия на научните публикации.

Научното жури за процедурата по защитата на дисертацията е избрано и утвърдено със Заповед № РД 38-54 от 04.02.2026 г. на Ректора на Софийски университет „Св. Климент Охридски“ на основание чл. 4 от Закона за развитие на академичния състав на Република България.

2. Актуалност на тематиката

В съвременният бързо променящ се технологичен свят интересът към природните науки е предпоставка за формиране на научна грамотност и успешна професионална реализация на младите хора. В същото време интересът и мотивацията на учениците за

изучаването им намалява. Това противоречие се засилва от динамичното развитие на високите технологии и тяхното навлизане в ежедневието на хората; бързия и лесен достъп до богата и разнородна информация, активното участие на учениците във виртуалния обществен живот и намаляването на времето, което те отделят за учебната си подготовка. Комплексът от фактори, които повлияват мотивацията на учениците за учене е твърде широк и това много често затруднява учителите при осъществяването на учебния процес.

Проблемът за повишаване на мотивацията и нагласите на учениците при изучаване на природните науки е образователен проблем с много насоки за търсене на решения. Една от възможностите за решаването му е прилагането самостоятелни учебни дейности, чрез които се създават условия за максимално включване на учениците в учебния процес. В този смисъл **разработеният от Мартина Евгениева дисертационен труд е важен и актуален, както в теоретичен така и в практически аспект**.

3. Познаване на проблема

Докторантката е проучила и анализирала задълбочено специализираната литература по проблема за формиране и развитие на нагласите и мотивацията за учене по природни науки, в частност – химия, в резултат на което са изведени важни теоретични постановки, които стоят в основата на разработената изследователска методика. Общият брой на цитираните литературни източници дава основание да се приеме, че тя познава проблема както в теоретичен, така и в практически аспект.

4. Методика на изследването

Методиката и организацията на изследването са релевантни на цялостната концепция на проучването и дават възможност да се осъществят поставената цел и задачи, и да се стигне до отговор на формулираните изследователски въпроси. В дисертационния труд са приложени разнообразни методи на научно изследване: теоретично проучване; педагогическо наблюдение, анкетно проучване, педагогически експеримент; математико-статистически методи за анализ на емпиричните данни.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и на приносите

Дисертационният труд е структуриран в три глави, заключение, литература и приложение. Общият обем е 151 страници, от които 141 са основен текст.

В увода се аргументира изборът на темата на дисертацията и коректно се дефинират методологичните характеристики на изследването - цел, задачи, методи, обхват, изследователски въпроси.

Първа глава се фокусира върху същността и факторите за формиране и развитие на нагласите и мотивация за учене по природни науки. Нагласите и мотивацията за учене са

разгледани като сложни личностни структури, които се описват с различни модели. Характеризирани са личностните и социалните фактори, които имат отношение към формирането на положителни нагласи и мотивация за учене по природни науки. Комплексът от фактори за повлияване на мотивацията за учене са разгледани по отношение на характеристиката на личността на ученика и по отношение на външната мотивация.

На фокус е и въпросът за подбор на методи и инструменти за определяне на нагласите и мотивацията на учениците, което представлява предизвикателство в педагогическата практика. Въз основа на направените анализи се препоръчва използването на качествени и количествени методи за събиране на данни, отразени в разработеният от докторантката модел за триангулация на данни. Това позволява по-пълното описание на наблюдаваните параметри и формулирането на изводи за техните промени.

Във Втора глава, на основата на психолого-педагогическата характеристика на учениците е очертана рамка на ефективно обучение основано на самостоятелно учене и самостоятелни дейности за повишаване на мотивацията и нагласите на учениците за учене по химия. Разработен е обучителен модел за създаване на задачи за самостоятелно учене, чиито основен елемент е операционализация на целите и разработване и подбор на задачи. Представени са методически решения по ключови теми „Строеж на веществото”и „Свойства на металите и техните съединения“. Отчитайки целите на обучението по химия, особеностите на учениците и учебното съдържание са избрани методите за осъществяване на самостоятелно учене. Включването на учениците в самостоятелни учебни дейности свързани с учебната програма, не само осигурява усвояването на важни химични понятия, но и повишава ангажираността в обучението и е в основата на изграждане на научна култура и критично мислене, необходими за последващо професионално развитие и осъзнато отношение към приложението на химията в практиката и опазването на околната среда.

В Трета глава са представени етапите и методологията на емпиричното изследване. Конструираната методика е напълно подходяща за постигането на целите на изследването. Използваният инструментариум включва анкетно проучване с преведен и валидиран на български език въпросник, интервю и наблюдение. Особено ценен е комбинираният подход, съчетаващ качествени и количествени методи за изследване на промените в мотивацията и нагласите за учене на учениците. Разнообразието от инструменти осигурява цялостен и обоснован анализ, който повишава научната стойност на изследването.

6. Преценка на публикациите и на личния принос на докторанта

Изследванията на докторант Мартина Евгениева по темата на дисертацията са представени в 3 статии (една от които е самостоятелна), публикувани в различни специализирани списания. Съдържанието на публикациите е в съответствие с проблемните области, обхванати в дисертацията. Броят и качеството на публикациите отговарят на изискванията на Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Република България.

Авторефератът отразява коректно структурата и основните резултати, постигнати в дисертацията, като същевременно отговаря на изискванията за този вид публикация.

7. Критични бележки и препоръки

Настоящият дисертационен труд и публикации към него представят докторант **Мартина Евгениева** като професионалист и умел изследовател. От формулираните изводи и приноси към дисертацията следва, че е налице интересно и актуално изследване с практико-приложно значение, което е удачно да продължи да се популяризира сред българските учители. Бих препоръчала на докторанта да продължи работата си по очертаните в дисертацията насоки за бъдещи проучвания и за развитие.

Заключение

Представеният дисертационен труд на Мартина Евгениева съдържа научно-приложни и приложни резултати и показва, че докторантът притежава теоретични знания и способности за самостоятелни научни изследвания, което отговаря на изискванията на Закона за развитието на академичния състав и Правилника за неговото прилагане.

Налице са достатъчно основания да предложа с достатъчна убеденост на членовете на уважаемото научно жури на **Мартина Георгиева Евгениева** да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ на базата на защитен дисертационен труд на тема: **Влияние на самостоятелните учебни дейности върху мотивацията и нагласите за учене по химия в средното училище** в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... ; докторска програма Методика на обучението по химия.

28.04. 2026 година **Изготвил становището:**

доц. д-р Йорданка Стефанова